

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОГО СУПРОВОДУ (ГІДІВ-ЕКСКУРСОВОДІВ)

Коваленко О. В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства та культурології

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

м. Суми, Україна

Будь-яка професія є вид трудової діяльності, який вимагає від людини володіння певними компетенціями (здібностями). Ці компетенції здобуваються в ході загальної та спеціальної освіти, а також в ході практичної діяльності. Ефективність екскурсійної діяльності знаходиться в прямій залежності від якості організації та проведення екскурсійних послуг. Основним є якість проведених екскурсій, яка у свою чергу залежить від професійної майстерності гіда-екскурсовода. Первісне тлумачення терміну «гід-екскурсовод» – це керівник екскурсії, в музеях – це співробітник, який показує екскурсантам виставлені експонати та дає пояснення про них; а також це фахівець, під керівництвом якого відбувається процес пізнання навколишньої дійсності відповідно до вимог методики проведення екскурсії [1, с. 28].

У наш час гід-екскурсовод – це професія, так само як педагог, журналіст та інші. Хоча до кінця 1960-х років робота в якості гіда-екскурсовода не була професійною, а являла собою вид аматорських занять. Поява нової професії пов'язана із заходами, прийнятими з розвитку туризму та екскурсійної справи в країні. Відбулась зміна функцій екскурсій, перетворення їх з форми відпочинку в форму культурно-просвітницької та виховної роботи. Все це сприяло підвищенню ролі гіда-екскурсовода і становленню нової професії.

Професія гід-екскурсовода пред'являє конкретні вимоги до людини, серед яких особливо значущі: стійкість властивостей особистості, певне поєднання властивостей і якостей, активність особистості (що знаходить відбиття в багатосторонній діяльності) [1, с. 54].

При підготовці відповідних програм необхідно враховувати професійні компетенції екскурсовода, які можуть включати спеціальні знання та навички. Знати: закони та інші нормативні правові акти у сфері туризму; принципи організації та методики проведення екскурсій; історико-культурні та географічні пам'ятки регіону; експозиції музеїв і культурних центрів; діловий протокол та етикет; основи психології; іноземну мову; правила обслуговування на пішому, транспортному і комбінованому маршрутах; правила поведінки екскурсантів (туристів) на транспортних засобах; сучасні інформаційні технології у сфері туризму; правила з охорони праці та пожежної безпеки; техніку публічних виступів; правила надання першої допомоги; схему дій при настанні надзвичайних ситуацій. Вміти: визначати цілі та завдання екскурсії; вибирати тему; відбирати літературу та інші джерела; проводити відбір і вивчення екскурсійних об'єктів; складати екскурсійний маршрут; здійснювати об'їзд (обхід) екскурсійного маршруту; складати контрольні та індивідуальні тексти екскурсії; комплектувати «портфель екскурсовода»; визначати методичні прийоми проведення екскурсії; визначати техніку ведення екскурсії; складати методичні розробки нової екскурсії; вибирати найбільш ефективні методичні прийоми показу і розповіді під час проведення екскурсії. Володіти: прийомами та методами екскурсійної розповіді та показу; засобами диверсифікації екскурсійного обслуговування стосовно до різних категорій екскурсантів; навичками проведення екскурсій та супроводу екскурсійних груп [2, с. 105].

В цілому, компетентнісний підхід – це пріоритетна орієнтація на цілі освіти: здатність до навчання, самовизначення, самоактуалізація, соціалізація і розвиток індивідуальності.

Реалізація компетентнісного підходу в професійній підготовці гідів-екскурсоводів сприятиме досягненню його основної мети – підготовці кваліфікованого фахівця відповідного рівня та профілю, конкурентоздатного на ринку праці, який вільно володіє своєю професією й орієнтований в суміжних областях діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності.

Тому в рамках компетентнісного підходу в професійній підготовці фахівців туристичного супроводу (гідів-екскурсоводів) особлива увага повинна приділятися професійним компетенціям, тобто тим компетенціям (здібностям), які проявляються в конкретних професійних ситуаціях.

Професійна компетентність – це складна, інтегрована, системно організована якість людини, яке об'єднує соціально-особистісні якості та здібності людини, пов'язані з її професійною діяльністю; а також це комплексна характеристика людини, яка містить гармонійне поєднання професійних, комунікативних та особистісних здібностей, необхідних для реалізації певної професійної діяльності. В основі професійної компетенції повинні бути професійні стандарти [2, с. 134].

Якщо посадові обов'язки та посадові інструкції для гідів-екскурсоводів існують, то професійні стандарти для цієї категорії фахівців до цього часу відсутні. Тому провідні туристичні оператори в ситуації, що склалася організовують підготовку гідів-екскурсоводів власними силами, за допомогою організації спеціальних професійних курсів.

Напрямами вдосконалення професійної майстерності гідів-екскурсоводів можуть бути наступними: 1) централізовані: підвищення кваліфікації шляхом навчання на курсах, участі в семінарах, конференціях та інших формах навчання; спеціалізація гідів-екскурсоводів з огляду на здатності та бажання проводити екскурсії на ті чи інші теми; акредитація екскурсоводів; контроль проведених екскурсій; 2) індивідуальні: систематичне вивчення літератури та інших джерел інформації; освоєння системи навчальних вправ з

проведення екскурсії: відпрацювання прийомів показу і розповіді, використання наочних посібників і технічних засобів; відпрацювання техніки ведення екскурсії; відвідування та участь в культурно-пізнавальних заходах; видання методичної та спеціальної літератури.

Для успішної підготовки гідів-екскурсоводів назріла необхідність здійснювати цю підготовку на базі освітніх установ вищої професійної освіти.

Формування програм підготовки гідів-екскурсоводів має ґрунтуватися строго на компетентнісному підході та враховувати весь спектр зацікавлених осіб, необхідних для забезпечення високої якості навчання. Широкий розвиток міжнародного співробітництва та зростаючі міжнаціональні контакти зумовлюють необхідність поліпшення підготовки кадрів в області туризму й екскурсійної справи.

Література:

1. Кулаев К. В. Экскурсионная деятельность: теоретические и методологические основы. Минск : Турист, 2004. 258 с.
2. Хуусконен Н. М., Глушанок Т. М. Практика экскурсионной деятельности. Санкт-Петербург : Издательский дом «Герда», 2006. 208 с.